

Lichtvingers Val van de muur -11

-13

Primeur in petto Kwal -15

Monomythe Bliss -17

Ik ben zoekend Nieuwe toon -19

Monets zoon Aan de Seine -21

Vlam vatten Vuurtongen -23

Knol wordt kalkoen Ottolenghi -25

Haar Harlingen Friezin -27

Ze krijgen elkaar altijd Regen -29

Mijn eigen dood Uitnodiging -31

Aapje Baby -33

Moordenaar Louise Bourgeois -35

-39

Donut-effect Valeria Napoleone -44

Donkere dingen Paris en Venus -45

-47

David Whyte Doorlaatbaar -49

Hondenencyclopedie Angst -51

Toni Morrison Monomaan -52

Plat De lijn -54

Die tellen niet Otters -55

Marlene Dumas Alice Neel -57

Als moeder huilt Schragen -59

In zijn dooie eenkje Jan van Eyck -60

Platgedrukte kip Silver Bullet -61

Ravel fluiten Rembrandtkenner -63

Kinderhanden Palazzo Fortuny -65

Wired for art O ja? -67

Schreeuw in wol Claudy Jongstra -68

Golven Machtig lichaam -69

Broer! Ik ben niet moedeloos Geluk -71

Oorverdovende keuze Chihuahua -73

-75

Nare taferelen Dooie akkertje -77

Paringsrituelen Eileen Gray -79

Ijspret Noordzee -81

Toeval herman de vries -83

-89

Afgrond Fraai spul -96

Zacht als steen Truffels -98

Het vijfde wezen De Hebriden -100

Brâncuși Liefdesbaby -102

Taboe Tracey Emin -103

Rood snaveltje Vogeltje -111

-113

Fysiek Call of Duty -115

Indiana Jones Rimowa -117

Niet zo'n prater **Tuin** -119
 Oerverbintenis **Piet Oudolf** -121
   Obstakel **Spongebob** -125
   Ik mis nog spanning **Iwan Baan** -127
   Obsessie **Francis Bacon** -129
   Flikflak **Dove adder** -131
Zeuren **Lily van der Stokker** -132
   Zomerliefde **Huisdieren** -133
   Focus **Warhol & Teckel** -135
   Planten **Lot** -137
Mode als wapen **Jan Taminiau** -138
   Wapenfeit **Kogelvrije beha** -139
   Op een rijtje **Leukerdje** -141
   Waarom slapen? **Schimmenrijk** -143
   Wilde perzik **Mon Chéri** -145
   Nachtegaal **Rome** -147
 Kleurvelden **Ellsworth Kelly** -149

-153

Averecht **Breien** -157
 Plannen smeden **Van Lieshout** -159
 Onderschatte taak **Maria** -161
 Houthakkersshirt **Stalker** -162
 Oude amandelen **Er ligt een steen** -164
 Ingesloten **Twee lichamen** -166
 Helemaal niets **Blauwe haren** -168
 Gebrek aan licht **Afdalen** -170
 Pantservoertuig **Giftige piramide** -171
 Uit Oekraïne **Koffie-to-go** -173
 Laatste kus **Ford Escape** -175
 Gele eyeliner **Gewicht** -177

-179

Het plot **Openingszet** -181
 Fotogeniek **Inez van Lamsweerde** -183
   Stortplaats **Zak pruimen** -191
   Rietveld Academie **Zoekend** -193
   Iedereen kan het **Vader** -194
Robmodellen **Francine Houben** -196
   Blond **Portret** -197
   Ledematen **Lucian Freud** -198
   Radslagen **Kom gauw kijken** -200
   Nachtclub **De naam is Brinker** -202
   Levenslijn **Heimwee** -204
   Ver weg **Mumbai** -206
   Gin-tonic **Smeltend roze** -208
 Thuis **Bijoy Jain** -209
   Kantoor zonder dak **The Twins** -217
   Forrest Gump **Veren** -219
   Duizendschoon **Trots** -221
   Mier **Bruisend wonder** -223

-225

Juwelen **Aardperen** -227
 Waakhond **Schuilplaats** -229
 Je gaat eraan **Jiu-Jitsu** -231
 Eenzame figuur **Niemand thuis** -233
 Pot Nutella **Op slot** -235
 Slippers **Vakantie** -237
 Geheim **De blauwe kamer** -239
 Lieve Pierre **Over de schouder** -241
 De bron **Huis van de uil** -243

Val van de muur

Mijn moeder werd begraven op de dag dat de Berlijnse Muur viel, 9 november 1989. Van een van de meest hoopvolle dagen uit de twintigste-eeuwse Europese geschiedenis herinner ik me de zon die zich door de vensters perste van het Benedictijnenklooster, vingers van licht die reikten tot aan haar kist.

Een jaar voor haar dood zou ze het familiehuis opnieuw inrichten, zoals ze wel vaker deed, zodat het zou passen bij haar nieuwe fase, die achteraf haar laatste zou zijn. Een fase waarin zij moeder was zonder dochters, die alle vijf ergens anders studeerden, waarin zij echtgenote was zonder man, van wie zij op afstand leefde, en waarin ze als eerstejaarsstudent begon aan de kunstacademie in Breda.

Maar wat het soeverein verleggen van een levenspad was, bleek ook een pijnlijke beslissing. Want hoe had zij als vijftigjarige kunnen passen bij eerstejaarsstudenten? Ze was natuurlijk allang kunstenaar. Je zag het aan de inrichting van haar huis, de uitbundigheid van haar tuin, de boeken naast haar bed en dat oog voor wat anderen maakten en schreven. Ze was kunstenaar in alles wat ze deed. Alleen zag zij dat zelf niet.

Scheppingskracht is het mooiste wat er is, als die vrij valt en de open ruimte vindt, waardoor intiem contact kan ontstaan tussen kunstenaar, kunstwerk

‘We kijken naar kunst
met één oog dicht, wat zien we
als we beide openen?
Mijn strijdvaardigheid om iets
te veranderen in de kunstwereld
begon persoonlijk,
bij die ene kunstenaarsmoeder,
de mijne, die officieel
nooit kunstenaar werd,
maar wel mijn muze’

Hannah Wilke, *S.O.S. Starification Object Series*
(*Performatist Self-Portrait*), 1974, gelatine
zilverdruk, 101,6 x 67 cm, Hannah Wilke
Collection & Archive, Los Angeles
© Marsie, Emanuelle, Damon en Andrew Scharlatt,
VAGA at ARS/Pictoright Amsterdam 2024

en kijker. Blijft die krachtbron in je opgesloten, dan keert die zich tegen je en kan die fataal worden – zoals toen, op die ene stormachtige vrijdagavond, toen mijn moeder besloot haar leven te beëindigen door aan haar stuur te trekken en het water in te rijden, niet ver van ons familiehuis vandaan.

We weten allemaal hoe moeilijk het is een plek in deze wereld te vinden. Hoe moeilijk het is een eigen stem te ontdekken. En voor vrouwen in het bijzonder, hoe dun het ijs is als het aankomt op eigenwaarde en zelfvertrouwen. Ik had haar dood lang als een persoonlijk noodlot gezien, om pas later te begrijpen dat haar levensverhaal misschien wel persoonlijk was, maar zeker niet uniek.

Want voor vrouwelijke kunstenaars is de geschiedenis van de kunst een kroniek van uitsluiting. Op een enkeling na is hun hier geen plek gegund, toen niet, en nog altijd niet – het is onvoorstelbaar om te lezen dat in de afgelopen tien jaar het werk van Picasso meer heeft opgebracht dan alle werken van vrouwen over de hele wereld bij elkaar opgeteld (*Artnet*, 2019). Een teken van de structurele ontkenning van hun schitterende scheppingskracht. We kijken naar kunst met één oog dicht, wat zien we als we beide openen? Mijn strijdvaardigheid om iets in de kunstwereld te willen veranderen begon persoonlijk, bij die ene kunstenaarsmoeder, de mijne, die officieel nooit kunstenaar werd, maar wel mijn muze.

Kwal

In de rij voor de douane heeft ze een primeur voor me in petto:

‘Weet je hoe oud een mossel wordt?’

‘Nee,’ zeg ik.

‘Vierhonderd jaar. En weet je hoe oud een spons?’

Ries geeft zelf het antwoord:

‘Meer dan 1500 jaar. Kun je je voorstellen dat je van die matige Rituals-douchegel op iets middeleeuws spuit? Ik bedoel, zo’n spons kan de val van het Romeinse Rijk nog mee hebben gemaakt of met een beetje geluk Jezus hebben gekend.’

De man voor ons in de rij keert zich verbouwereerd om, maar dan moet de klap op de vuurpijl nog komen.

‘En weet je hoe oud een kwal wordt?’

Ik laat een roffelende stilte vallen.

‘2500 jaar,’ schat ik.

‘Mis,’ lacht ze. ‘Een kwal kan zichzelf blijven verjongen. Hij breekt oude cellen af en maakt nieuwe aan. Een kwal is dus een soort van onsterfelijk. Dat geloof je toch niet?’

‘Dat moet ik inderdaad even verwerken,’ zeg ik, terwijl we zij aan zij voor een douanebeambte staan, die ons met een knikje toestemming geeft het land te verlaten. Mijn houding tot de dood was tot nu toe simpel. Er is geen ontkomen aan.

Iedereen en alles moet eraan geloven, want zo is de natuur. Maar als die natuur aan voorkeursbehandelingen blijkt te doen en uitgerekend kwallen het eeuwige leven schenkt, dan vind ik de jaren van een mensenleven ineens behoorlijk karig.

‘Zullen we in Japan naar het aquarium gaan?’ vraag ik. Ik heb gelezen dat de Japanners in het bezit zijn van het grootste aquarium ter wereld, precies op de plek waar wij over elf uur landen.

‘Nog niet vertrokken of ze wijkt al van de plannen af,’ moppert ze, terwijl we naar de gate lopen voor onze vlucht naar Osaka. ‘We gaan ons aan het reisschema houden: ‘Naoshima, Teshima, Shodoshima, Inujima...’

Bliss

Pas geleden ontdekte ik de voor mij onbekende Amerikaanse literatuurwetenschapper en talenwonder Joseph Campbell (1904-1987). Idolaat van verhalen van over de hele wereld, deed hij een ongelooflijke ontdekking: hoewel het lijkt of we elkaar een duizelingwekkende hoeveelheid verhalen vertellen, vertellen we er eigenlijk maar één. Dat ene verhaal, die monomythe, noemde hij ‘The Hero’s Journey’.

Alice in Wonderland, Harry Potter, The Matrix of Star Wars, ze delen alle één patroon: de hoofdpersonen krijgen een opdracht waardoor ze worden gescheiden van hun vertrouwde leefwereld en op pad worden gestuurd. Tijdens een ongewisse reis waarin ze worden bijgestaan en verraden, moeten ze als ultieme test de draak verslaan. Daarna keren de helden naar huis terug met een nieuw inzicht of beloning. Wat de held voor de achterblijvers meeneemt? Een nieuw verhaal. Waardoor weer een ander de moed vindt om op pad te gaan.

‘Een ongewisse reis waarin ze worden bijgestaan en verraden’

De boodschap van deze monomythe is: ‘Follow your bliss’, Campbells levensmotto. ‘Bliss’ is in het kort dat wat je niet níét kunt doen. Of dat wat je het liefst doet als tijd en geld geen rol spelen. ‘Volg je hart’, is het zweverige en zoetsappige advies van elke tante, maar als het aankomt

op het volgen van je ware weg, dan is die bliss bepaald geen kumbaya. Want er is een verband tussen je diepste passie en grootste angst. En ik kan het weten.

Het maken van *See All This kunstmagazine* is mijn Hero's Journey, een reis die in 2016 begon. Iets wat me door iedereen werd afgeraden, inclusief mijzelf, want voor papier kiezen als medium en voor iets met kunst, is als zwemmen in de Rode Zee, maar ik kon het niet laten. Of ik draken op mijn weg ben tegengekomen? Reken maar.